

Nr 673.

Av herrar **Gustafson** i Göteborg och **Netzén**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 185, angående anläggning av ett ångkraftverk på västkusten.*

I augusti 1953 framlade en inom vattenfallsstyrelsen arbetande kommitté förslag om anläggande av ett ångkraftverk i Stenungsund i Bohuslän. Kraftverket skulle när det blev fullt utbyggt bli det största ångkraftverket i Sverige med en maximieffekt av 400 000 kilowatt och skulle för sin drift kräva mycket stora kvantiteter bränsle. Vid full drift skulle t. ex. vid koleldning åtgå 200 ton kol i timmen. Enligt förslaget skulle en kol- och oljehamn anläggas, som skulle kunna ta emot jättetankfartyg på ca 40 000 ton.

Förslaget väckte en livlig diskussion. Stenungsund är en av de vackraste trakterna i Bohuslän, och tusentals människor söker sig dit under sommaren för bad och rekreation. Man befarade att sot och slagg från kraftverket och olje- och kolstybbsspill i hamnen, som skulle läggas mitt i badområdet, skulle förstöra naturen och badvattnet. Till en början försökte de som försvarade förslaget att avfärda kritiken med påståendet att olägenheterna endast skulle drabba ett fåtal badgäster, sommarkolonier och markägare, men det blev snart klart att frågan om kraftverkets placering inte är av lokal natur utan måste betraktas som en riksangelägenhet.

Under remissbehandlingen har förslaget tillstyrkts av arbetsmarknadsstyrelsen och byggnadsstyrelsen och inte föranlett några väsentliga erinringar från försvarsstaben, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap och fiskeristyrelsen. Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län har tillstyrkt med ett visst förbehåll. I proposition nr 185 föreslås också att riksdagen måtte besluta att i enlighet med vattenfallsstyrelsens förslag ett ångkraftverk skall anläggas i Stenungsund.

Emellertid har förslaget som nyss antytts mött en synnerligen kraftig kritik. Det har avstyrkts av Svenska naturskyddsföreningen, Naturskyddsrådet i Göteborgs och Bohus län, stadskollegiet i Göteborg och andra kommunala instanser i staden. Ingen av de avstyrkande instanserna har ifrågasatt behovet av detta kraftverk, utan samtliga har velat placera det på annan ort.

Den kommitté som utredde frågan inom vattenfallsstyrelsen undersökte ett femtiotal olika förläggningsmöjligheter men kom fram till två huvudalternativ, Stenungsund och Bolsten, båda i Bohuslän. I tekniskt hän-

seende torde de två alternativen vara ungefär likvärdiga. I vissa avseenden har bolstensalternativet tydliga fördelar, eftersom det ger möjligheter till sötvattenskylning och väsentligt kortare kraftledningslinjer. Bolsten ligger vid Nordre älv, vilken skulle behöva uppuddras om hamn skulle anläggas vid kraftverket. Kommittén hade emellertid tänkt sig att vid havet förlägga en uthamn, från vilken transportanordningar för kol och olja upp till Bolsten skulle ordnas. Hamnen skulle i så fall förläggas till Hästevik på västra sidan av Hisingen.

När kommittén stannade för Stenungsund motiverades detta av ekonomiska skäl, enär man ansåg att bolstensalternativet skulle bli dyrare. Senare har emellertid alternativa förslag framkommit som kan tänkas reducera kostnaderna för en anläggning i Bolsten.

Tidigare har diskuterats en tredje förläggningssort, nämligen Arendal i Göteborg, och två kommunala styrelser i Göteborg anser att verket borde förläggas dit. Stadskollegiet och drätselkammaren har emellertid utgått från att detta alternativ saknar aktualitet. Valet står därför mellan två orter i Bohuslän, Stenungsund och Bolsten.

Alla torde vara överens om att man inte kan undgå att ta hänsyn till naturskyddssynpunkter samt bad- och friluftslivets intressen och att ur dessa synpunkter Bolsten är klart överlägset Stenungsund. Detta har kraftigt framhävts av bl. a. Svenska naturskyddsföreningen. Länsstyrelsen gör följande jämförelse mellan de två platserna:

Den för ångkraftverket avsedda platsen vid *Stenungsunds samhälle* är beläget på ett avstånd från samhället av cirka två km. För området gäller av länsstyrelsen fastställda utomplansbestämmelser. Det ingår i det område av Norums och Ödsmåls socknar, för vilket år 1949 upprättats förslag till generalplan. Detta förslag, vilket icke fastställts av länsstyrelsen och ej heller antagits av kommunen, är för närvarande föremål för omarbetning. Enligt förslaget är den förutsatta platsen för ångkraftverket utlagd som jordbruksområde och trakten närmast däromkring huvudsakligen frilagd från bebyggelse eller utlagd för tätbebyggelse för fritidsvistelse. Å hemmanet Stenung å den norr om Stenungsund befintliga halvön ävensom å hemmanen Ödsmål och Näs ca två km norr om Houg finns redan sådan tätbebyggelse och ytterligare sådan planeras. Tre barnkolonianläggningar finns å sistnämnda norr om Houg belägna tätbebyggelseområde. För strandområdena vid Houg gäller av länsstyrelsen utfärdat nybyggnadsförbud enligt strandlagen. Stenungsunds samhälle är en sommartid livligt besökt badort. Kusterna både norr och söder därom med därutånför befintliga öar är av stor betydelse som rekreativsområde för Göteborgsregionens alltjämt växande befolkning. Stenungsunds kommun ingår ej i området för regionsplaneförbundet för Göteborg med omgivningar. Vid pågående regionplanering av Göteborgsregionen har emellertid enligt uppgift av regionplanechefen kustområdet norr om Göteborg till och med Stenungsunds kommun ansetts likvärdigt med Onsala-Åsa-området söder om Göteborg och Göteborgs skärgårdsområde såsom

fritidsvistelseområde för befolkningen inom regionen. Avgörande för Stenungsundsområdets betydelse i detta avseende är förutom dess naturskönhet de goda kommunikationerna genom järnvägsförbindelsen med Göteborg.

Området vid *Bolsten* är icke särskilt naturskönt. Någon tätbebyggelse för helårs- eller fritidsvistelse finns ej i närheten. Uthamnen vid Hästevik i Torslanda socken skulle otvivelaktigt komma att medföra olägenheter för det där befintliga rekreationsområdet, men dessa kan, då det endast rör sig om en hamnanläggning, enligt länsstyrelsens mening ej anses ha tillnärmelsevis samma betydelse som olägenheterna för Stenungsundsområdet.

Länsstyrelsen erinrar i detta sammanhang om att Stenungsundsalternativet synes inkräkta på fem mindre jordbruk å hemmanet Houg Södra, under det att i Bolsten endast ett jordbruk skulle tagas i anspråk.

Det synes klart, att olägenheterna av Stenungsundsalternativet ur naturskyddssynpunkt och med hänsyn till rekreations- och jordbrukarintressena är större än olägenheterna vid Bolstensalternativet, särskilt om uthamnen vid Hästevik ej kommer till stånd.

Länsstyrelsen hänvisar emellertid till de löften som vattenfallsstyrelsens representanter gav vid ett informationsmöte i Stenungsund i december 1953 om omfattande åtgärder till skydd mot oljespill och spridning av sot och aska, varigenom riskerna för oljespill i vattnet vid lossning praktiskt taget helt skulle bortfalla och olägenheterna av sot och aska kunna inskränkas till ett mindre område kring anläggningen och där endast under ogynnsamma väderleksförhållanden. Övriga tillstyrkande instanser har också byggt på dessa uppgifter.

Det finns ingen som betvivlar vattenfallsstyrelsens vilja att begränsa skadeverkningarna i största möjliga utsträckning. Meningarna är dock delade när det gäller frågan hur långt detta kan lyckas. Att t. ex. helt undvika föroreningar i hamnen torde vara omöjligt. Trots att länsstyrelsen förklarar att olägenheterna med den till bolstensalternativet knutna uthamnen i Hästevik ej tillnärmelsevis kan ha samma betydelse som olägenheterna för stenungsundsområdet, anför stadskollegiet i Göteborg följande:

Stadskollegiet får i likhet med drätselkammaren understryka de stora olägenheter som en dylik hamn med dess läge mellan friluftsområdet vid Hjuvik och det nya Lillebybadet kan komma att medföra för berörda områden. Med hänsyn till de allvarliga betänkligheter som således kan anföras mot projektet om en hamnanläggning i Hästevik anser stadskollegiet att frågan om den lämpligaste utformningen av kol- och oljetransporterna i samband med bolstensalternativet bör bli föremål för fortsatt utredning.

Kommittén byggde sitt förslag på en sotavskiljning av ca 85 %, vilket skulle innebära att vid full drift ca 3 ton aska i timmen skulle spridas med röken. Senare har man ställt i utsikt en betydligt större sotavskilj-

ning, vilket emellertid inte kan undgå att beröra kostnadskalkylerna. Helt kan olägenheterna av sotet givetvis inte undgås.

Därtill kommer att förfylningen av landskapsbilden, uppläggningsen av sprängsten och slagg etc. alltid kommer att utgöra negativa faktorer.

De tillstyrkande instanserna har vid valet av Stenungsund lagt stor vikt vid arbetsmarknadssynpunkt. Det har påpekats att Bolsten ligger inom Kungälv kommun och därmed inom Göteborgs influensområde under det att stenungsundstrakten är ett folkminskingsområde med under-sysselsättning. Arbetsmarknadssynpunkterna får givetvis inte underskattas. Vi anser det vara av största vikt att stenungsundsområdet förses med lämpliga industrier och förutsätter att statliga och kommunala myndigheter fortsätter ansträngningarna i detta syfte i samarbete med länets företagarförening. Länsstyrelsen tillstyrker förläggningen till Stenungsund, "även om en i olika hänseenden mindre störande industri varit att föredraga". Vi anser att en placering av ångkraftverket i Stenungsund skulle innebära att man offerar så väsentliga värden, att ansträngningarna att lösa arbetsmarknadsfrågorna där måste gå i annan riktning. F. ö. planeras f. n. ett projekt som kommer att öka sysselsättningsmöjligheterna där i stor utsträckning. Hänsyn måste också enligt vår uppfattning tagas till de från drätselkammaren i Kungälv framförda synpunkterna, att det inte är lämpligt att förvandla småstäder i Göteborgs närhet till sovstäder.

Givetvis måste vid avgörandet av denna fråga stor hänsyn tagas till de ekonomiska synpunkterna. Göteborgs hamnstyrelse har i sina beräkningar kommit fram till en total anläggningskostnad som är 3 miljoner kronor lägre i Bolsten än i Stenungsund, medan årskostnaderna skulle bli ca 500 000 kronor högre, utgörande mindre än 1 % av årskostnaderna. Man har då räknat med en kolhamn vid Ellesbo i Göta älv och transport av oljan i pipeline från Göteborgs oljhamn. Emellertid har hamnstyrelsen inte kunnat utföra detaljberäkningar utan i stor utsträckning fått bygga på de av vattenfallsstyrelsen lämnade siffrorna. Stadskollegiet i Göteborg har också hemställt om en närmare utredning om kostnaderna för bolstensprojektet i den nya utformningen. Länsstyrelsens tillstyrkande av vattenfallsstyrelsens förslag är försett med följande förbehåll: "Länsstyrelsen förutsätter därvid att den av länsstyrelsen förordade utredningen av det av Göteborgs hamnstyrelse tillstyrkta alternativa utförandet av bolstensalternativet icke kommer att för denna variant utvisa ekonomiska, tekniska och andra fördelar av väsentlig betydelse."

Vid en sådan utredning borde man enligt vår mening ta hänsyn till att vattenfallsstyrelsen utlovat en betydligt högre grad av sotavskiljning än vad kommittén förutsatt, vilket måste öka kostnaderna. Kravet på sotavskiljning måste ställas högre i tätorten Stenungsund än i Bolsten. Där-

till kommer att vattenfallsstyrelsens kalkyl inte inkluderar markkostnader och skadestånd. Då dessa kostnader kommer att bli högre i Stenungsund än i Bolsten kommer en förskjutning till Bolstens förmån att äga rum om de inräknas i kalkylen. Enligt uppgift från auktoritativt rederihåll skulle oljetransporterna till Stenungsund bli dyrare än vad kommittén räknat med.

Någon närmare utredning om bolstensalternativet redovisas inte i propositionen. Departementschefen har inhämtat vattenfallsstyrelsens yttrande enligt vilket styrelsen funnit att ändringsförslagen icke leder till fördelaktigare lösningar av bolstensalternativet än de tidigare föreslagna.

Vi anser det vara nödvändigt att den nya utformningen av bolstensalternativet blir föremål för en grundlig prövning. Vi har nämligen inte blivit övertygade om att de av vattenfallsstyrelsen utlovade åtgärderna kan eliminera olägenheterna i Stenungsund. Beträffande Bolsten kan vi instämma i Svenska naturskyddsföreningens yttrande:

Att förlägga ångkraftverket till Bolsten förefaller med hänsyn till förhållandena därstädes och hushållningen med tillgänglig mark vara ur plansynpunkt uppenbart riktigt. Lågvärdig mark kommer där till bättre användning än eljest blivit fallet. Industrien kommer på lämpligt avstånd från tätbebyggelse. Ingen värdeförstöring äger rum.

I den av oss föreslagna utredningen synes man också böra undersöka om det är nödvändigt att räkna med både olja och kol som bränsle för ångkraftverket. Det är allmänt känt att oljan alltjämt vinner terräng på kolets bekostnad. Om man inte skulle behöva räkna med en kolhamn skulle kostnaderna för bolstensalternativet kunna nedbringas högst avsevärt.

Utredningen borde kunna bedrivas snabbt och bör inte förorsaka någon allvarlig försening av arbetena för kraftverket.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 185 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsamt utredning beträffande möjligheterna att förlägga ett ångkraftverk till Bolsten i Bohuslän.

Stockholm den 7 april 1954.

Sven Gustafson
i Göteborg.

Gösta Netzén.